

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

"Не віні дарогу — віні каня"

Шчыра кажучы, размову па такой тэме я зусім не збіраўся заводзіць на старонках "Настаўніцкай газеты", але да гэтага прымусіла мяне наступная акалічнасць. Некай зайшоў у кніжную краму на вуліцы Куйбышава і, як гавораць, па старой настаўніцкай звычцы стаў разглядаць дапаможнікі для настаўнікаў і вучняў. І, на жаль, выявіў вельмі цікавы "штучковы" дапаможнік па рускай мове і літаратуры, замежных мовах, матэматыцы... размешчаны ў цэнтры магазіна, на самым вільным для пакупнікоў месцы. А вось дапаможнік па роднай мове прыйшоў шукаць... Пасля некаторых блуканняў па магазіне знайшоў іх у правым кутку, куды прайсці можна толькі па вузкім паходзе.

Стаў прыглядацца да прадаўцоў-жанчын. Сярод якіх не выявіў ні ўзбачак, ні малдаванак, ні талдычак... Словам, усе прадаўцы мясцовага паходжання. На пытанне "Чаму кнігі па роднай мове знаходзяцца на "камчатцы"? пачуў: "А навошта іх размяшчаць у цэнтры, калі пакупнікоў мізэрна колькасць". А можа таму і мала пакупнікоў, што стэнды з кнігамі размешчаны, выбачайце, на задворках? У любым выпадку такі падыход выклікае здзіўленне і дкор.

Гэта, вядома, дробязь. Але, на жаль, яна не адзінакая. Есць, зразумела, факты і больш маштабныя. Загінуўшы ў мінулае, прывядаюць некаторыя прыклады.

У 1953 годзе, калі я паступаў на фізіка-матэматычны факультэт настаўніцкага інстытута (былі такіх у той час), дык на

ўступных экзаменах абітурыенты пісалі сачыненне па рускай мове і дыктоўку па беларускай мове, гэта значыць у той час абедзве мовы на тэрыторыі рэспублікі былі раўнапраўнымі, раўнацэннымі, хаця фактычна дзяржаўнай мовай была руская.

У тым жа годзе ў СССР прыйшоў да ўлады М.С.Хрушчоў. І менавіта ў гады кіравання Мікіты Сяргеевіча была прычыненая вялікая шкода беларускай мове. Была праведзена рэформа школьнай адукацыі, у выніку якой быццам далі права выбіраць мову навучання. Пры абмеркаванні ў сродках масавай інфармацыі ўсе былі "за" (не выключача, што некаторыя "супраць" проста выклікаліся рэакцыямі на сметнік). Талды была мода на "адагалоўнасць". І тым не менш абсалютна большасць беларускіх бацькоў выбрала мову навучання для сваіх дзяцей — рускую. Так была загублена на карані нацыянальная школа, беларуская мова. Напрыклад, у Бабруйску пасля гэтай "рэформы" закрылі апошнія школы з беларускай мовай навучання па прычыне... адсутнасці жадаючых вучыцца на нацыянальнай мове.

А потым мы сталі шумець і абінаваць ва ўсіх смротных грахах партакратаў і тых, хто з імі. Але ж мову навучання выбіраў бацька! У Гродзе і пры Хрушчове навучанне ў школах вялося на роднай мове, ва Узбекістане таксама... А ў нас ішчы раз даходзіла да абсурду. Вось, скажам, у сярэдняй школе № 27 Бабруйска ў адным з класаў урокі беларускай мовы наведваў адзін вучань — сын тагачаснага першага

сакратара гаркама КПСС Варыччыка. І нават у некаторых школах беларускую літаратуру выкладалі на рускай мове.

Дарчы, для апраўдання вось такіх дзеянняў заўсёды знаходзіліся матывы. Былі, маўляў, для гэтага аб'ектыўныя прычыны. Вось адна з іх: выкладанне ў тэхнікумах і ВНУ выласе практычна на рускай мове. Часам выдатнае веданне роднай мовы становілася непераложным бар'ерам пры паступленні ў гэтыя навуцальныя ўстановы, таму што абітурыент і экзаменатар размаўлялі на розных мовах. А вось і яшчэ адна: злы жарт адыграла і падабенства гэтых дзякоў моў. Але ўсе гэтыя апраўданні можна падвесці пад агульны нознік: хто шукае, той заўсёды знайдзе.

У хрушчоўскія часы выкладчыкі беларускай мовы і літаратуры былі ігоямі, хадзілі з апушчанымі галавамі. Бо не скаржы, што вучні іх прадмет і за прадмет не лічылі. Сёння гісторыя паўтараецца. Някая гэта будзе некая груба (і, мабыць, дзікавата), але ўсё ж напішу. Думаю, што часта мяне зразумець і прабацька, калі папрасіць спішыць каму патрэбна мова, калі без яе немагчыма паступіць у любую ВНУ краіны, у любы тэхнікум? Каму патрэбна мова, калі без яе немагчыма працаваць у любой установе і на любой пасадзе?

А хто ва ўсім гэтым вінаваты? Мы, беларусы, самі і вінаваты. Мы самі дабравольна адмовілі ад сваёй роднай мовы, а цяпер вельмі спрабавем спішыць усе беды на кагосьці. Славуці дагэтай Расула Гамзатаў пісаў у такіх выпадках: "Не віні дарогу — віні каня".

Закрану крыку ішчы бок гэтага пытання. Я ўважліва чытаю "Настаўніцкую газету". Хто ж выступае на старонках гэтай газеты ў абарону роднай мовы? Калі-нікілі літаратары-беларусазнаўцы. А з прычужых настаўнікаў роднай мовы? Будзем лічыць і пальцы на руках заінаш... Марыя Верціхоўская... А хто ж яшчэ? Не магу прыгадаць.

Мабыць, падвядоўць старочка памыць. Можна толькі даваць пенсіянераў. У чым талды справа? З такім пытаннем я звярнуўся да знаёмага настаўніка. Яго адказ мне ўразіў. Яны, мабыць, бацька пісаць. На рускай мове пісаць нязручна, а на беларускай будзе шмат памылак. Будучы ў рэдакцыі смяцка. Хацелася б верыць, што гэта не так.

Затое з якой цікавасцю я чытаю ў "Настаўніцкай газеце" артыкулы Марыі Верціхоўскай. Артыкулы хваляючыя, пісьмы, выкладаныя, ад глыбіні душы, пранізаныя болем пра лёс роднай мовы. Вось і зараз пераламной лямпачцы яе ахвотны артыкул "Вам — пра Хомяку, а вы — пра Яромку" ("НГ", № 136, 23.12.2000 г.), які я прычытаў ужо неадзін раз. Шчыра кажучы, гэта не проста газетны артыкул, а гімн у абарону роднай мовы. Шкада толькі, што школа згубіла ў асобі Марыі Верціхоўскай выдатнага педагога, душэўнага чалавека, знаўцу роднай мовы. І ў той жа час радасна, што адна з ВНУ рэспублікі (шкада, што не магу назваць), набыла таленавітага педагога беларускай мовы і літаратуры.

Мабыць, ні адна мова ў свеце не падзяргалася столькім экзакцыям, колькі іх дасталася за

апошнія 50 гадоў беларускай мове. І, на жаль, часцей за ўсё пры маўклівай згодзе ці нават падтрымцы саміх жа беларусаў. І сёння, на жаль, размова ўжо не ідзе пра тое, каб прастыжніцкай роднай мовы падняць на небывалую вышыню. Сёння размова ідзе аб яе выжыванні.

Асмелься зрабіць і я некаторыя прапановы. Па-першае, абітурыенты пры паступленні ва ўсе навуцальныя ўстановы павінны здаваць экзамен (пісьмовы ці вусны, лепш за ўсё дыктант) на абедзвюх дзяржаўных мовах — рускай і роднай. Выключэнне могуць складаць грамадзяне іншых дзяржаў. Вось талды ў школах родная мова і літаратура стануць важнымі прадметамі, а не ігоямі. Вось талды і выкладчыкі роднай мовы будуць хадзіць не з паніжэннямі, а з высокай паднятай галавамі. Ці ж ім не балоца, што русазнаўцы забіраюць у школы ішчы падрабляюць на рэпетытарстве. Ім жа застаецца "нуль увагі і фунт знявагі".

Непрыймае мер у пытаннях роднай мовы не прымае нашай краіны ні гонару, ні нават павагі з боку дзяржаў і шматлікага свету.

Я поўнасьцю згодзен з ветэранам педагогічнай працы Паўлам Лагуном, які піша ў "Настаўніцкай газеце" ў № 12 за 2001 год: "І прыдзе той час, калі мы ўсе загаворым на роднай, матчынай мове". Як кажучы: "надзея памірае апошняй".

Яўген ШЫРКОІ.

"Галоўнае — быць патрэбным у гэтым свеце", — такое жыццёвае крэда першай лэдзі Беларусі

Я не ведаю, ці можна назваць нашу сустрэчу з Г.Р.Лукашэнка выпадковым, але калі па сямейных справах я апынулася ў Шклове (радыма майго мужа), то не прайшла магчымасць наведаць мясцовы райвыканкам і сустрэцца з ёй. Каля дзявярай яе кабінета убачыла вялізны натоўп людзей. Калі даведалася, што я журналіст, прапусцілі без чаргі з наказам:

"Толькі пра Радзюнаўну пішыце праўду, яна народ не крудзіць". У невялікім афіцыйным пакоі мяне сустрэла прыемная жанчына. Разгубілася, калі даведалася, што я прадстаўнік прсы. На пытанне, ці згодна яна пагутарыць са мной, сказала, што бацька журналістаў, бо па іх віне ёй даводзілася перажыць шмат неспрыемных хвілін: то недарэчныя фатаздымкі, то словы, якія ёй не належалі, надрукоўку. Нават сказанае няправільна перадаючы, выстаўляючы неразумнай і недакладнай правіншчалькай. Але прыняла да ўвагі мой довад, што на словаводства пакутуюць не толькі асобы журналісты, і згадзілася са мной суразмоўнай. А інакш і быць не павіна — яшчэ ж Верасеў сказаў, што вялікі чалавек шыкае не толькі фактамі сваёй біяграфіі, але і дымкам пліткаў, што клубіцца вакол яго.

— Галіна Радзюнаўна, вельмі цікавае жыццё ўладчыць? — Кожны сам каваль свайго шчасця, і зразумела, што на спадачку я нічога не атрымала, хатня мае бацькі зрабілі ўсё, каб я ўпэўнена пайшла на жыццё, а галоўнае, каб, чынушы сябе, не зневажала людзей. Люблю сваю сям'ю. Два мае сыны — гэта сапраўды мая апаора і гордасць. Увогуле я ўспрымаю жыццё такім, якое яно ёсць, і нават на перабоі ў здароўі не скарджуся — з прыроды не паспрачаюся. Дарчы, вельмі не люблю выраз: "Галоўнае — здароўе, а астатняе купім за грошы". Філасофстваваць нахонт гэтага не буду — упэўнена, што вы зразумелі, што я хачу гэтым сказаць.

— А крыму пра сябе можна?

— Нарадзілася ў вёсцы Латыгал Вільскага раёна Мінскай вобласці. Бацька — Жалневіч Радзюнаў Пятровіч, працаваў у мясцовай вышэйшай школе. А маё імя не патрэбна нам быць такім ужо безбаронай грамадзянкай? Мы перайшлі ў 80-ы век камп'ютарызацыі. Набраў тэкст на камп'ютэры, уключыў праграму "Рэдактар" — і машына выправіць усе талды граматычныя і сінтаксічныя памылкі, паспрабуе нават падкарэктаваць стыль. Камп'ютэр можа пмаг чаго, але вось класічны прыгожы тэкст яму не па сілах. Машына не можа "нарадыць" свайго Пучына, Гоголя, Пастэрнака. Час павінен падказаць, як мы павінны вучыць сваіх дзяцей мове, на чым зрабіць акцэнты.

Вяртаючыся да дыктоўкі па рускай мове ў 11 класах ("А" і "В"). Мінскай педагогічнай гімназіі № 3, скажы, што вучні напісалі яе добра. Таму будзем спадзявацца, што ў школу прыйдуць граматычны настаўнікі.

Святлана КІРСАНАВА.
Фота Юрыя БОНДАРАВА.

У мелярацый, маті — Алена Фёдаруна — настаўніца. Сястра Тамара — фармацэўт.

У 1969 годзе наша сям'я перасяла ў вёску Мехнік Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці. Там я скончыла 10 класаў і паступіла ў Магілёўскі дзяржаўны педінстытут на гістарычны факультэт.

Пасля заканчэння трох курсаў выйшла замуж за Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнка, які яўраз скончыў інстытут на гэтым жа факультэце. Восенню ён пайшоў служыць у рады Савецкай Арміі. Я пасля абароны дыплама два гады працавала ў Александрыйскай сярэдняй школе Шклоўскага раёна.

Калі муж вярнуўся з арміі, мы разам з маленькім сынам Віктарам пераехалі ў Магілёў, дзе здымалі кватэру. Сын вельмі часта хварэў, і ўрачы паралілі памяншчы горад на сельскую мясцовасць. Прыехалі ў Шклоў, зноў жылі на прыватнай кватэры.

У школу я не магла ўладкавацца — не было месцаў, пайшла працаваць выхавальніцай у дзіцячы сад № 3 Шклова. Там прапрацавала 21 год, спаткачы выхавальнічай, потым — загадчыцай. У Шклове ў 1980 годзе ў нас нарадзіўся другі сын — Дзмітрый.

— Дарогу да любога райвыканкама называюць "сваёй жывай расчараванай". Гэта зразумела — менавіта ў гэтых будынках часта асядаюць "мажоры" бюракраты, якія лішніх пільх хвілін з прасіце-лем размаўляць не стануць нават у прыёмныя дні. У вас жа на дзяржаўнага адсутнічае таблічка, калі вы прымаеце хадакоў, і людская чарга да вацяга кабінета, як я даведалася, з'ява штодзённая. Паспывае ўсё прыняць, а галоўнае — дапамагчы?

— У дадзены момант я працую галоўным спецыялістам раёна па аздараўленні і санаторна-курортным ачаіні насельніцтва. Да мяне звяртаюцца вельмі шмат людзей за дапамогай і не толькі як да спецыяліста па аздараўленні, але і як да жонкі Прэзідэнта.

Мне так хочацца прыйсці на дапамогу да ўсіх. Але, на жаль, гэта не ў маіх сілах. Выходзіць

хоўваю я наведвальніцаў, колькі б гэта ні займала часу, і калі не ўдасца дапамагчы, дык хоць параво, куды і да каго можна звярнуцца. Калі гісторыя не атрымліваецца, вельмі перажываю. "Балочкае" — кватэрнае пытанне. Я сама ж паблукала па дрэнным жыллі і ўсёх разумею. Хачу заўважыць, што сваімі былымі нягодамі я перад людзьмі не выхавалася і ад іх звяротаў не адмахваюся. Аднак "выбіць" жыллі я нікому не магу. Праўда, калі выпадкі бываюць недапушчальныя, я, як любы нармальны чалавек, не магу застацца ўбачу і аказваю пасильнае сацыйнічанне, хатня, падкрэсліваю, мая дапамога больш чым мізэрная. Скажыце, што паружэнню пры выдзяленні жылля і яго будаўніцтва няма, я не магу — гэта факт агульнавядомы. Асабіста я лічу, што вінаватых трэба не толькі карыць, але ўвогуле звальняць з працы і пазбаўляць іх надалей права займаць кіруючыя пасады.

— На ваялікі жаль, часта гэтыя кіраўнікі чалавечых лёсаў упэўнены ў сваёй беспакарнасці і вельмі вольна сябе адчуваюць. Не ўпущу выпадку зазначыць, што менавіта яны падрабляюць аўтарытэт Прэзідэнта ў вачах народа.

— Я не хачу закранаць у нашай з вамі гутарцы кіраўніка рэспублікі, але адно скажу — чыстка сярод работнікаў сваёй вертыкалі ён вядзе пастаянна, і яго абавязанне заўсёды ставіць на абарону правоў чалавека не проста словы: ён шмат у гэтым пытанні робіць і будзе рабіць. Але пра яго дзейнасць меркаваць народу, які не павінен маўчыць аб самаўпраўстве кіраўнікоў.

— Мне зараз зноў прыгада-дзіцца словы аднаго, цяпер ужо, дарчы, міністра гаспадарства чынушы, што Прэзідэнт не стане разбірацца ў душах людзей — гэта не агурык... Але някой сказанае застанецца ў яго сумленні, а мяне цікавіць пытанне: дзяйснітва, юнацтва і вялікая частка дарослага жыцця ў вас прайшла на шляху, які вядзе да перамогі камунізму — вы прымаеце змены, што прынесла перабудова?

— Калі вы прагаласнасьце, то яна патрэбна. У астатнім — блы- (Працяг на 2-й стар.)

Выпускныя экзамены

Лепшы тэст на граматынасць

Падчас экзамену настаўнікі хваляюцца не менш за сваіх выхаванцаў. Іншы Леанідаўне Бондар ужо ў пяць гадзін ранку не спясае, думкі перахаджалі: "Які будзе тэст? Як на яго адрагуць вучні? Як стварыць на экзамене такую атмасферу, каб дзеці змаглі паказаць свае веды?" На экзамене можна ча-

каць ўсё. Нехта прыйдзе з гадзінай болем, у паловы класа не будзе настрою, ад дзяцей можна атрымаць сорры... А мелісты? Яны ведаюць, ды і настаўнік разумее, што мелісты не маюць права на памылку. Ад адной толькі думкі пра гэта можа здарыцца шмат неда-рочнасці.

Падрыхтавацца да дыктоўкі па мове за некалькі дзён немагчыма. Дыктоўка — гэта паказчык таёй граматычнасці, таго, чаму ты навучыўся за ўсе гады вучэння прадмета. Але ёсць вучні, якія так не лічыць. Яны пішуць шпаргалкі, адшукваюць тэксты, якія ім даюць талды дыктантамі. У іх ёсць усе (!) зборнікі дыктантаў! І што самае неверагоднае — некаторыя ўгадваюць тэкст будучага дыктанта, які будзе на экзамене. Талды іх ужо вяртаюць не прымаючы, а ўменне без памылак спісаваць.

У школе здаваць экзамены прасцей. Тут, як кажучы, і сцены дапамагаюць. Экзаменатар — вядомы табе чалавек, са знаёмымі звычкамі і паправаваннямі. Ён ніколі не паставіць табе аднаку на экзамене ні-жэй за тую, на якую ён азнаёмаў табе веды на занятках. Так заўсёды будзе на вусных экзаменах. А вось на пісьмовых — крышчу складней. Вучань — адзін на адзін са сваёй працай, ні табе падказкі збоку, ні ад настаўніка.

Лягчай становіцца ад таго, што тэкст чытае Інэса Леанідаўна. Да яе голасы ты ўжо прывык. У дыктоўкі ёсць свае правілы чытання, іх кожны настаўнік павінен прытрымлівацца. У БДУ, дзе ў свой час вучылася Л.Бондар, выкладваў курс "Вярхоўнае чытанне", на якім студэнты навучалі дыкці, дэкламаваць. Гэтыя навукі і спартэбляе ёй у настаўніцкай дзейнасці. Увогуле настаўнікі падобныя на тэатральных артыстаў, і майстэрства іх у тым, каб стаць зразумелай і любімай для самай рознай публікі.

Сёння нашы адзінаццацікласнікі пісалі дыктоўку па рускай мове па К.Р. Паустоўскаму "Бяроза". "Для маіх дзяцей — вучняў педагогічнай гімназіі — гэта добры тэст. У іх была магчымасць прадмаістраваць свае веды. А вось для вучняў з агульнаадукацыйнай школы ён можа падацца цікаватым", — зазначыла пасля экзамену Л.Бондар. Дыктоўку ў яе пісалі адразу два 11 класы ("А" і "В") — 44 чалавекі. Настаўніку прыйшлося пілька. Добра, што на экзамене яму дапама-

галі лепшыя філолагі гімназіі — Жанна Дзям'янаўна Салоўская і Святлана Мікалаўна Мінарына.

Стыль К.Р.Паустоўскага мае свае асаблівасці. У яго, які ў любога таленавітага пісьменніка, ёсць свае любімыя знакі прыпынку. Як у А.М.Горкага — прыражнік, так у Паустоўскага — двухкроп'е. У "Бярозы" двухкроп'е сустракалася каля шасці разоў. Таму адзінаццацікласнікам даводзілася больш падымаць над сінтаксісам. Але ў школе так прынята — сціпуючы пытанні разглядаць на карысць вучня.

Былі ў тэксце і свае каментарныя словы. З пятага класа настаўнікі-філолагі тлумачыць дзесяці, як патрэбна пісаць "як будзь". І кожны раз для вучняў адкрыццё, што словы "як будзь" пішуцца асобна, а не праз дэфіс. Нечакана пасля дыктоўкі ў адной дзвючцы з'явілася пытанне: "А чаму на рускай мове "лімонный" пішуцца праз "и", а на англійскай — праз "e"? Можна больш правільна будзе праз "e"? Што адказаць? Добра, што дзеці вывучаюць замежную мову. Галоўнае цяпер — правільна пабудавать працу навучання, каб адна мова не перашкаджала вучучыню другой.

Руская мова — вельмі складаная. Нездарма ў Еўропе чалавек, які ведае рускую мову, лічыць рускім. У рускай мове столькіх прывалаў, заўваж, выключэнняў! Для многіх вучняў руская мова — сапраўдная бада. Колькі было непаступленняў у ВНУ (нават добрых вучняў) з-за дрэннай адзнакі па сачыненню ці па дыктоўцы менавіта па рускай мове.

Чаму ж мы так пішам безграматына? Настаўнікі-філолагі сівярджаюць, што вучні мала чытаюць. А навошта, гавораць талды, чытаць

Л.Талстога "Вайну і мір", калі можна паглядзець мастую стужку па гэтым рамачу. Яны лічаць, што гэтыя два вядомы маставыя ўзвешчаныя. Але ёсць і такія вучні, якія шмат чытаюць, ведаюць усе правілы і прыклады! — пішуць у граматычным памылкам. Настаўнікі часта даводзіцца чуць ад бацькоў сваіх вучняў, што іх сын (дчыка) пішуць таксама, як і я бацька (маці). Безграматына і почырк нават пераважыць. Апошнім часам мы ўсё частей гаворым аб прыроўненай граматычнасці. Таму можа нам лепш пытанне нахонт граматычнасці паставіць перад нашымі вучнямі "генетыкамі". А пакуль яны не адкажуць на яго, у нас ёсць адзіны паратун — шмат і ўважліва чытаць (добраю маставую літаратуру) і трываваць на шматлікіх практыкаваннях.

А можа і не патрэбна нам быць такім ужо безбаронай граматычнай? Мы перайшлі ў 80-ы век камп'ютарызацыі. Набраў тэкст на камп'ютэры, уключыў праграму "Рэдактар" — і машына выправіць усе талды граматычныя і сінтаксічныя памылкі, паспрабуе нават падкарэктаваць стыль. Камп'ютэр можа пмаг чаго, але вось класічны прыгожы тэкст яму не па сілах. Машына не можа "нарадыць" свайго Пучына, Гоголя, Пастэрнака. Час павінен падказаць, як мы павінны вучыць сваіх дзяцей мове, на чым зрабіць акцэнты.

Вяртаючыся да дыктоўкі па рускай мове ў 11 класах ("А" і "В"). Мінскай педагогічнай гімназіі № 3, скажы, што вучні напісалі яе добра. Таму будзем спадзявацца, што ў школу прыйдуць граматычны настаўнікі.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на перыядычныя выданні на другое паўгоддзе 2001 года.

Падпіска на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні краіны і ў агенцтвах "Белсаюздруку". Падпісны кошт для індывідуальных падпісчыкаў на месяц — 635 рублёў, на квартал — 1905 рублёў, на паўгоддзе — 3810 рублёў. Па вельмажым падпісцы на месяц — 1375 рублёў, на квартал — 4125 рублёў, на паўгоддзе — 8250 рублёў.

Ф. РД-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі
Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету

Настаўніцкая газета

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

На 2001 год па месяцах:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Куды

Каму

(паштовы індэкс)

(адрас)

(прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

на газету

Настаўніцкая газета

(назва выдання)

Колькасць камплектаў

На 2001 год па месяцах:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Куды

Каму

(паштовы індэкс)

(адрас)

(прозвішча, ініцыялы)

У школы на ўскраіне — асаблівая місія

Нядаўна ў мінскай сярэдняй школе № 185 з мастацкім ўхілам абдымаў пленэр. Дзіцячыя работы, якія можна было там бачыць, уражвалі сваёй разнастайнасцю і фантазіяй. А між тым усё ў гэтай школе толькі пачынаецца...

Размяшчэння на сталічнай ускраіне ў мікрараёне "Кунцаўшчына", яна спаўна паспела звесціся ўсю "прывабнасць" свайго ўскраінага становішча. Мікрараён ж у якіх горах забудовуюць так, што працякае, як быццам, не дужа і дбаюць. Тое, што гэтак патрэбна ім — палаты, спартыўныя збудаванні, кінатэатры, выставы, парк — усё застаецца ў цэнтры. А на ўскраінах — шэры "харабін", заставлены машынамі дзяржавы...

Перад школай стала задача аднавіць увагу дзяцей ад вуліцы, аднавіць іх вольны час чымсьці карысным. І калі пры гэтым таму прыйшоў новы дырэктар Канстанцін Уладзіміравіч Лаўрыновіч, вырашылі: быць школе з мастацкім ўхілам. І напрамак выбралі — народная творчасць.

Сёння, калі ўваходзіць у мастацкі корпус школы, зазіраеш у акружэнне майстэрні, разглядаеш прыгожыя дзіцячыя творы, — здаецца, што гэты трохгадовы шлях быў нескладаным. Налукамі — дзяцейці. Толькі потым становіцца ясна, што гэты працэс — дзяцейці — тут пастаянна. А дзяцейці і натуральна, з гэтай абстаноўкай кабінеты і майстэрні, — вынік аплантанай працы многіх людзей.

Была будоўля — самі паклалі чатыры сцены з цвёрдага каменю, тымоўкай і аклейкай шпале-

рамі. А колькі гадоў, дзе ці тыднёў было аддзялена дыдзінскай работам, каб напоўніць мастацкі корпус творчай атмасферай, — наогул незлічальна. Але цяпер ужо пачынаюцца праблемы адпавядаць другі план, і можна больш надаваць увагу творчасці.

Дзеці ў школе займаюцца керамікай, макраме, саломкай, маляўніцтвам, танцамі, роспісам па шкеле... Ёсць тут свой ладны тэатр, дзе ўсе дзеці зроблены дзіцячымі рукамі. А з наступнага года плануецца ўвесці плянэнне з лазы і бярэст.

Безумоўна, за кожным відам мастацкай творчасці стаіць асоба педагога, яго талент стварае і талент вучыцца. У 185-ю школу прыйшлі працаваць вельмі заслужаныя ў галіне дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва людзі — у асноўным выпускнікі Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута (цяпер Акадэмія мастацтваў) і мастацка-графічнага факультэта Віцебскага ўніверсітэта. Прозвішчы многіх з іх — Валынцін Іванавіч, Волгі Грыгорыявіч, Наталлі Сухаверхавай, Даны Астраух, Галіны Левінай — добра вядомыя ў краіне. Гэта прафесійныя, вельмі вопытныя мастакі, якія прыйшлі ў школу, каб перадаць сваё майстэрства іншым.

— Зараз бацькі імкнуцца аддаць дзяцей у школы з павышаным вылучэннем англійскай

мовы, — гаворыць намеснік дырэктара па мастацкім выхаванні сярэдняй школы № 185 Таццяна Гаўрылаўна Мазепа. — Але англійскую мову пры жаданні і неабходнасці можна вывучыць за паўгода. Калі ж у чалавека не закладзена культура — гэта так хутка не пераверніш. Густ, такт, манеры, культуру трэба развіваць з дзяцінства.

Перад школай на ўскраіне стаіць асаблівае задачка. І каб не нарадзіла шэраў навакольнай шэраўці ў дзіцячых душах і думках, школа № 185 і стала такой — творчай і не сумнай.

Сёння ў гарадскіх і раённых конкурсах Рэспубліканскага фестывалю народнай творчасці "Сузор'е" вучні 185-й сярэдняй школы з мастацкім ўхілам сталі лаўрэатамі на ўсіх сваіх намінацыях.

З першых дзён навучання ў гэтай школе дзеці вучацца разумець і ствараць прэжжас. Выяўленчае мастацтва вельмі шматлікае з пункту гледжання развіцця чалавека. Сёння дзеці нахвостна працуюць над выбарам габеленаў і дыянаў. А праз гады яны, напэўна, гэтак жа — творча, з душой — будуць будаваць цудоўныя ігрышчы, утульныя школы. І чысты свет вакол сябе.

Галіна СІДАРОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: Алена Саргееўна Бронская вучыць дзяцей незвычайнай тэхніцы мазаікі з рознакаляровай яечнай шкарлупіны.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

"Падарым дзецям свята"

Такія дабрачынныя акцыі прайшлі ў нашым нацыянальным выставачным цэнтры Мінска. Яна была арганізавана Беларускай дзіцячай фундацыяй пры неафіцыйнай падтрымцы і саафісаванні ўпраўлення адукацыі Мінгарвыканкама. На тэатральна-выставачных студыях, дзеці-сіроты, інваліды, якія

прыйшлі з розных рэгіёнаў рэспублікі, прадман-стравалі свае творчыя дасягненні на выставках і канцэртах. Праведзены сустрэчы са знакамітымі беларускімі пісьменнікамі, мастакамі, кампазітарамі.

Пётр НЕСЦЯРОВІЧ.

ДА ЎВАГІ ПАДПІСЧЫКА!

Адпаведна дагаворам, заключаным з рэдакцыямі (выдавецтвамі), пры афармленні падпіскі прадпрыемстваў сувязі ажыццяўляюць пасродніцкія паслугі па распаўсюджванню і дастаўцы, таму за нявыпад, несвоечасовы выхад з друку газет і часопісаў адказнасць перад падпісчыкам нясе рэдакцыя (выдавецтва).

Правярае правільнасць афармлення абанемента, на абанемента павінен быць пастаўлены адбітак касавай машыны. Пры афармленні падпіскі (пераадрасоўкі) без касавай машыны на абанемента ставіцца адбітак календарнага штэмпеля аддзялення сувязі. У гэтым выпадку абанемент выдаецца падпісчыку з квітанцыяй аб аллаце кошту падпіскі (пераадрасоўкі).

Для афармлення падпіскі на газету ці часопіс, а таксама для пераадрасавання выдання бланк абанемента з даставачнай карткай запаўняецца падпісчыкам чарніламі, разборліва, без скарачэнняў, у адпаведнасці з умовамі каталога.

Запаўненне месцаў клетак пры пераадрасаванні выдання, а таксама клеткі "ПВ-МЕСЦА" выконваецца работнікамі прадпрыемстваў сувязі.

"Галоўнае — быць патрэбным у гэтым свеце", — такое жыццёвае крэда першай лэдзі Беларусі

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

таніна, і ўсё часцей успамінаюцца старыя добрыя часы.

— Ведаеце, ёсць такая дзіцячая кніга "Прыгоды ў Белаежскай пушчы". Вядома, з палітыкай яна не перакладаецца і напісана залюба да вядомых падзей, але ёсць там выраз, які сугучны з адменнай сацыялізму: "Пад'ём! Будзем засвойваць новую эпоху". Назву гэтай эпохі толькі што далі вы — блытаніна. Але прытрымліваючыся запавядаў, што жадаючы адрасіцца бараду спачатку здаецца нягледзімым, чаканю ветру перамам у лепшы бок.

— Я таксама пераканана, што гэтая палітыка непісьменная памылка неўзабаве будзе выпраўлена.

— Пастаўце: "Люблю парламент я, люблю яго прэня, но не люблю яго прэты доўжэння". Упэўнена, што вам прапаноўвалі вылучыць сваю кандыдатуру не толькі па дыстрыкту, дзе выжывае, але і ў іншыя акругі былі ў вас зацікаўлены. А як вы самі ставіцеся да дэпутатства?

— Што да мяне — абыхава. Я часам з работай прыходжу на тэрыторыю маральна абсалютнай, што ўжо нічым не магу заняцца нават дома.

— Гледзячы на маладое пакаленне, многіх ўжо гавораць, што ў нас няма будучыні. Калі мамы і таты сённяшніх падлеткаў жылі, магчыма, у адноснай, але стабільнай, то апошні сёння стаў не на ростанях.

— Я згодна з вамі. Сёння як пра звычайнае гавораць пра злычынства, паркананне, алкагалізм і дадаюць сюды слова

"дзіцячая". Няўжо клопат пра маладое пакаленне адыходзіць на задні план? Я не гавару, што ў нас у раёне гэтых з'яў няма. Дакапіла хваля і сюды, і таму ўвагі падлеткам мы надаём шмат. Стараемся, каб дзеці заўсёды былі пад прыглядом дарослых. З бацькамі праводзім гутаркі. Робім усё, каб для школьнікаў падчас канікулаў арганізаваць экскурсіі. Вядома ж, сёння такія пазіцыі дорага каштуюць і частымі іх, як раней, не зробіш, але яны ёсць. Школы не толькі рамонтуюць, але і памагчы будзем новай. І вельмі вялікі ахвотны апошнім часам мы сталі рабіць на гурткі па інтарэсах, якія павінны весці задоўжныя людзі, якія разумеюць дзіцячую псіхалогію.

— Вы маеце на ўвазе альтэрнатыў?

— Праца гэтая павінна аплывацца і не мізэрным падаткам. А альтэрнатыў жа кіраўніку будзе заключацца ў тым, колькі часу ён палічыць патрэбным праводзіць са сваімі паслядоўцамі. Тут галоўнае "загрузіць" час дзяцей, каб на гультайства ў іх ні хвіліны не было. Мілішча таксама ў гэтым пытанні не павінна здымаць з сябе адказнасці — сваімі паводзінамі прадстаўнікі органаў павінны быць прыкладам для пераўтварэння маладому пакаленню.

— Спадзяюся, вы не будзеце адмаўляць — пры гэтай рабоце абавязкова трэба ўлічваць, што інтэрэсы сучаснай моладзі вельмі розныя ад мінулага часу, і кіраўніку не будзе крытыкаваць, калі ён з малалеткамі нараўне размаўляе. У мяне быў выпадак, калі арганізатар такога клуба абвінавачваў у разбэшчванні моладзі. А таму, што дзяўчынка выканала ролю Паўлінкі ў

п'есе Янкі Купалы "Паўлінка". Удумайцеся ў сказанне: "Нейкая горкае дзіця Паўлінку сыграла! Жэх, чаму дзіцяй вучыць! Ды за гэта судзіць трэба!" Маленькай актрысе ў той час было шаснаццаць гадоў. А з гэтым творам знаёмыцца ў школе і вучняў водзіць на прагляд гэтага спектакля ў тэатр.

— Я не буду каменціраваць абсурднае недаказанне крытыкаваць — а самі яны што зрабілі, каб сённяшнія моладзь у будучыню перапыла? Той час, у які выходзіла я, рэзка адрознівалася ад сённяшняй. Хадзілі і больш шчыльна замінулы, — мы не ведалі талі камі'ютэраў, відэа, іншама, аднак добрымі, добразычлівымі, мэтаапіраванасці ў нас было больш. Я выхавана на ідэях Леніна і непаўнацэннасці ад гэтага не адчуваю. Мая маці — педагог, але яна ніколі не насалдвала свае погляды вучням. Яна ўмела іх выслушаць і нарэдка пагадзілася менавіта з іх довадамі. Калі ж памылковасць выказванняў была відавочнай, мама тлумачыла гэта спрадальніку і рабіла гэта так тактоўна, што ён не становіўся пасмешлівым у класе. Будучы заўважам школы, яна заўсёды дапамагала маладым спецыялістам. Пры гэтым яна старадалася, каб настайнік не пераймаў яе манеры, а шукаў свае шляхі выкладання. Крытыкаваць чужую працу могуць толькі абмежаваныя людзі, дарочны, такія дзеці адмаўляюць і "старую школу", ад вопыту якой адмаўляцца нельга.

— Ужо калі вы ўспомнілі Леніна, то я нагадваю, што ён таксама не заклікаў усё разбураць. Далёкае ім агульнавядомае вызначэнне камунізму гучыць на самай справе так:

"...электрыфікацыя плюс пруска-арганізацыйнае трэстаў, плюс амерыканская сістэма адукацыі". Знайшоўся "разумнік" і сказаў сённяшняму наказы... дарэчы, калі мы заганулі той час, як вы ставіліся да адрэжэння рэлігіі, ганенне на якую пачалося пры Савецкай уладзе?

— Станоўча. Лэдзі ніколі не забывалі Бога і нават работнікі партпаратаў паўсюль хрысцілі сваіх дзяцей. Ніколі не было тайны, што старыя людзі захоўвалі пасты, а царкоўныя святы адназначна ўсім: Вялікіх, Масленіца, Вадохрышчэ — ніякіх забароны не дзейнічалі. У той перыяд таксама былі дзеючыя царквы, і іх наведвалі веруючы. Маё перакананне, што ні атэізм, ні рэлігія насалдвалі нельга — кожны вольны прытрымлівацца сваіх перакананняў, толькі ўсё павінна быць у разумных рамках. Яны не будзеце адмаўляць, што грэчнікі ёсць ва ўсіх навакольнасці?

— Такі грэх я спрадыў на сябе не вазьму. Нават Тата Рымскі ў Даравальную Нядзелю прасіў у Бога міласці за грахі, дапушчаныя царквой у адносінах да людзей, і заклікаў прыхаджан стаць больш міласэрнымі адзін да аднаго.

— Я прытрымліваюся думцы, што да навакольнай трэба ставіцца так, як ты хочаш, каб яны ставіліся да цябе. Талі азбодзіліся не будзе валоды светам і людзьмі, а яе, на жаль, сёння шмат... Па Бібілі Бог — гэта дабрыня. А для таго, каб яна была ў сэрцы, не абавязкова наведваць царкву ці рабіць ганенні на яе.

— Вы маеце рацыю — памылкі прадкаў і вопыт стагоддзяў нішто для тых, у каго ў душы няма гэтага пачуцця.

Нам жа з вамі застаецца спадзявацца, што нас пачуюць.

— Кожны павінен пачуць самага сябе. Што датычыцца мяне, то я веру ў Бога. Веру ў Яго бязмежную міласці да людзей. У царкву хаджу не толькі ў святы, але і на нядзельную службу. Разам з настаўнікамі адной з нашых школ выкладаю ў Нядзельнай школе. Пасля такіх заняткаў на душы лёгка і светла. І так хочацца, каб усё людзі, а саблівая дзеці, верылі ў Бога, былі больш добрымі і шчодрымі.

— Слухаючы вас, мне чамусьці падалося, што вы любіце казкі. А вось мне некалі зрабілі вымову, што я дарослым рэкамэндую да іх звяртацца. Вы што-небудзь можаеце накіраваць гэтага казак?

— Толькі тое, што казкі я сапраўды вельмі люблю. І сёння мне цікава іх чытаць. У казках жа — людская мудрасць. Яны вучаць доруч, вучаць жыць сумленна і справядліва. А жбга гэта дрэнна для людзей заўсёды?

— Ну і апошняе пытанне. Усім хацелася б, але не ўсім дадзена стаць першай лэдзі. Як вы адчуваеце сябе ў гэтай ролі? — Не ведаю, як гэта ўспрымаюць людзі, але я лічу, што няма асаблівай розніцы паміж проста жанчынай і лэдзі. Ёсць толькі ў першай лэдзі больш адказнасці за свае справы і ўчынкі. Для мяне самае галоўнае — павага людзей: усладжэнне таго, што я вырашыла добрых, дастойных сыноў, што я патрэбна ў гэтым свеце. Увогуле ж я лічу сябе настолькі звычайнай жанчынай, што пра мяне можна і не пісаць.

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫШЧЫКАВА, журналіст, акрэдытаваны пры УУС Мінгарвыканкама.

Урок фізічнай культуры: у якім ён павінен быць

ку, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічнай культу-

ра, што ўсё ж асноўнай мэтай заняткаў фізічнай культуры ў школе з'яўляецца зусім не тое, што дэкла-руецца ў праграме, а падрыхтоўка да выхавання на аднакун пэўных практычных навыкаў. Таму тым больш даводзіцца прызнаць неэфек-тынасць урокаў фізічна

